

Sammanfattning

Förvaltningsplan för Norra Östersjöns vattendistrikt är en sammanställning av vattenförvaltningens arbetsprocess och de resultat den har genererat under den första 6-åriga cykeln i vattenförvaltningen. Den redovisar kunskap om vattnen i distriktet och omfattar bland annat tillstånd, användning, påverkan, mål/kvalitetskrav, åtgärder och övervakning.

Norra Östersjöns vattendistrikt är det till ytan minsta vattendistriktet i Sverige men har med sina 2,9 miljoner invånare den största befolkningen. Vattendistriktet omfattar huvudavrinningsområdena från och med Tämnrån i norr till och med Kilaån i söder. Dessutom tillkommer landområdena vid kusten mellan huvudavrinningsområdena samt kustvattenområdet intill en sjömil utanför skärgårdens yttersta kobbar och skär (den s.k. baslinjen). Vattendistriktets area är ca 44 000 km² inklusive kustvatten och ca 37 000 km² exklusive kustvatten. Det dominerande avrinningsområdet är Norrström, dvs. området som rinner ut via Mälaren i Stockholm och Södertälje, med drygt 22 000 km².

De största vattendragen i distriktet är Tämnrån, Norrtäljeån, Nyköpingsån och Norrström med dess biflöden Fyrisån, Enköpingsån, Sagån, Svartån, Kolbäckån, Köpingsån, Hedströmmen, Arbogaån och Eskilstunaån. De största sjöarna är Mälaren, Hjälmaran, Båven, Yngaren, Sottern, Toften, Tämnaren, Erken och Väsman. Distriktet ligger till större delen under den högsta kustlinjen och genomkorsas av många stora rullstensåsar, som håller stora, lättutnyttjade grundvattenförekomster. Exempel är Uppsalaåsen, Enköpingsåsen och Badelundaåsen.

Vattendistriktet berör 76 kommuner och omfattar hela eller delar av sju län: Stockholms län, Uppsala län, Södermanlands län, Östergötlands län, Örebro län, Västmanlands län och Dalarnas län.

Markanvändningen i distriktet utgörs till 61,5 % av skog, medan jordbruksandelen är 22 %. 9,5 % av den totala arealen utgörs av vatten, 5 % är bebyggd mark och ca 2,5 % utgörs av våtmark.

Årsnederbörden är låg i den östra delen av distriktet och högre i den västra delen. Årsavdunstningen är hög och medelavrinningen blir därmed låg i den östra delen och jämförelsevis högre i den västra. Medelavrinningen är ca 280 mm/år.

I vattendistriktet finns med nuvarande avgränsningar 1120 ytvattenförekomster och 536 grundvattenförekomster. Av ytvattenförekomsterna har 52 förekomster i vattendrag förklarats som kraftigt modifierade (KMV) eftersom de är betydligt påverkade av vattenkraftsproduktion som anses samhällsekonomiskt viktig. 2 övergångsvatten (Strömmen och Lilla Värtan) har förklarats som kraftigt modifierade på grund av betydande hamnverksamhet. Vidare har 8 hamnar längs kusten och i Mälaren pekats ut som så betydande att de bör utgöra KMV. Kring

dessa hamnar ska nya vattenförekomster avgränsas under 2009. Två vattenförekomster i vattendrag (Kvismare kanal) har förklarats som konstgjorda.

I förvaltningsplanen redovisas en sammanställning över vattenförekomster som berörs av skyddade områden (baserade på andra EG direktiv än ramdirektivet för vatten). Om en vattenförekomst berörs av ett skyddat område kan detta medföra utökade krav på vattenkvaliteten eller förvaltningen och vattenmyndigheterna har ett ansvar för att bevaka detta. De skyddade områdena utgörs av dricksvattenförekomster, områden till skydd för livsmiljöer och arter, badvatten, fiskvatten, musselvatten samt områden som är känsliga för utsläpp av näringsämnen. Omfattningen av skyddade områden i vattendistriktet visas i Tabell 1.

För att följa upp tillståndet i distriktets vattenförekomster har ett övervakningsprogram fastställts. Detta rapporterades till EU i mars 2007 och omfattar sammanlagt 80 övervakningsstationer i grundvatten och 1045 stationer i ytvatten. Utöver dessa ingår även stationer för övervakning av badvatten och fiskvatten. Övervakningsprogrammet är en sammanställning utav delar av den övervakning och miljöuppföljning som sker inom vattendistriktet, framförallt inom ramen för nationell och regional övervakning. Programmet omfattar kontrollerande respektive operativ övervakning av ytvatten samt kontrollerande och kvantitativ övervakning av grundvatten. Övervakningsprogrammet ska revideras för att bättre möta ramdirektivets krav och för att kunna ge ett bättre underlag för statusklassificering och uppföljning av åtgärders effekter.

Arbetet under den första förvaltningscykeln har utmynnat i en samlad bild av miljösituationen – klassificering av vattenstatusen - i distriktet (Tabell 1 och Tabell 2). När det gäller grundvatten så uppnår omkring 2 % av vattenförekomsterna inte god kemisk status men samtliga förekomster har bedömts nå god kvantitativ status. De grundvattenförekomster som har klassificerats till otillfredsställande kemisk status har framförallt problem med bekämpningsmedel.

Omkring 70 % av vattendistriktets sjöar och vattendrag bedöms ha måttlig ekologisk status eller sämre. När det gäller sjöarna är det framförallt övergödningsspåverkan som orsakar att god ekologisk status inte uppnås och för vattendragen är övergödning och kontinuitetsförändringar de största problemen. Av distriktets kust- och övergångsvatten uppnår omkring 95 % av vattenförekomsterna inte god ekologisk status och där är övergödningen det största problemet.

När det gäller kemisk status har omkring 4 % av vattendragen och drygt 40 % av sjöarna klassificerats till sämre än god status. Framförallt uppvisar många sjöar problem med höga halter av kvicksilver i fisk. Av kustvattenförekomsterna uppnår omkring 8 % inte god kemisk status och där är det framförallt höga halter av TBT i sediment som är orsaken.

Övergödning och fysiska störningar är de allvarligaste miljöproblemen i distriktets ytvatten. Många av vattenförekomsterna har dessutom bedömts ha problem med miljögifter. Dessa bedömningar har till stor del baserats enbart på en påverkansanalys eftersom underlag i form av mätdata ofta saknas för de aktuella ämnena.

Statusklassificeringen och påverkansanalysen ligger till grund för riskbedömningen (även kallat riskanalysen) där man bedömer risken för att en vattenförekomst inte ska uppnå god status, eller få försämrad status, till 2015. Riskbedömningen genomförs bland annat för att identifiera de vatten som ska omfattas av åtgärdsprogrammet. Den utgör också ett underlag för prioritering av övervakningsinsatser. Av vattendistriktets grundvattenförekomster har ca 25 % bedömts vara i riskzonen att inte nå god kemisk status 2015. När det gäller ekologisk status i ytvatten har 80 % av sjöarna och vattendragen bedömts vara i riskzonen att inte uppnå god status 2015. Motsvarande siffra för kust- och övergångsvattnen är nästan 100 %. Riskbedömningen vad gäller kemisk status visar att 65 % av sjöarna, 30 % av vattendragen och 95 % av kust- och övergångsvattnen är i riskzonen att inte nå god kemisk status 2015.

Tabell 1. Sammanfattande tabell för ytvatten i Norra Östersjöns vattendistrikt.

	Sjöar	Vattendrag	Övergångs- vatten	Kustvatten	Hav
Totalt antal vattenförekomster	338	629	18	135	5
Skyddade områden					
Dricksvattenförekomster	29	0	0	-	-
Områden för skydd av livsmiljöer och arter (Art- och habitatdirektivet)	33	69	0	47	-
Områden för skydd av livsmiljöer och arter (Fågeldirektivet)	22	35	-	27	-
Fiskvatten	8	1	-	-	-
Musselvatten	0	0	0	0	0
Badvatten	28	1	4	16	-
Områden känsliga för utsläpp av näringsämnen (nitratdirektivet)	120	263	14	81	-
Områden känsliga för utsläpp av näringsämnen (avloppsvatten - kväve)	0	0	17	124	-
Områden känsliga för utsläpp av näringsämnen (avloppsvatten - fosfor)	338	629	18	135	-

Datum
2008-12-22Dnr
537-13763-08

Tabell 1. forts.

	Sjöar	Vattendrag	Övergångs- vatten	Kustvatten	Hav
Övervakning					
Antal stationer inom övervakningsprogram					
- kontrollerande övervakning	244	93	1	112	-
- operativ övervakning	449	146	0	0	-
Statusklassificering och riskbedömning					
Vattenförekomster med god eller hög ekologisk status	95	168	0	7	-
Vattenförekomster med sämre än god ekologisk status	243	461	18	128	-
Vattenförekomster i risk att ha sämre än god ekologisk status år 2015	273	520	18	134	-
Vattenförekomster med god kemisk status	194	602	16	124	5
Vattenförekomster som ej uppnår god kemisk status	144	27	2	11	-
Vattenförekomster i risk att ha sämre än god kemisk status år 2015	221	197	18	128	-
Miljöproblem					
Övergödning	167	299	18	131	-
Försurning	46	70	-	-	-
Vattenuttag	3	3	-	-	-
Morfologiska förändringar	81	281	0	0	-
Flödesförändringar	38	88	-	-	-
Kontinuitetsförändringar	67	326	-	-	-
Främmande arter	24	48	0	0	-
Miljögifter	222	196	18	128	-
Miljö kvalitetsnormer					
Hög ekologisk status 2015	3	0	0	0	-
God ekologisk status 2015	91	167	0	7	-
God ekologisk status tidsfrist 2021	243	407	16	128	-
Måttlig ekologisk status	1	2	0	0	-
God ekologisk potential 2015	0	2	0	0	-
God ekologisk potential tidsfrist 2021	0	50	0	0	-
Måttlig ekologisk potential	2	2	3	5	-
God kemisk status 2015	199	604	17	129	-
God kemisk status tidsfrist 2021	5	13	2	11	-
God kemisk status med undantag för parameter	136	13	0	0	-

Tabell 2. Sammanfattande tabell för grundvatten i Norra Östersjöns vattendistrikt.

	Grundvatten
Totalt antal vattenförekomster	536
Skyddade områden	
Dricksvattenförekomster	166
Områden för skydd av livsmiljöer och arter (Art- och habitatdirektivet)	41
Områden känsliga för utsläpp av näringsämnen (nitratdirektivet)	354
Områden känsliga för utsläpp av näringsämnen (avloppsvatten - kväve)	-
Områden känsliga för utsläpp av näringsämnen (avloppsvatten - fosfor)	536
Övervakning	
Antal stationer inom övervakningsprogram	
- kontrollerande övervakning	42
- kvantitativ övervakning	38
Statusklassificering och riskbedömning	
Vattenförekomster med god kemisk status	525
Vattenförekomster med otillfredsställande kemisk status	11
Vattenförekomster i risk att ha otillfredsställande kemisk status år 2015	141
Vattenförekomster med god kvantitativ status	536
Vattenförekomster med otillfredsställande kvantitativ status	0
Vattenförekomster i risk att ha otillfredsställande kvantitativ status år 2015	0
Miljö kvalitetsnormer	
God kemisk status 2015	525
God kemisk status 2021	11
God kvantitativ status	536

Datum
2008-12-22

Dnr
537-13763-08

Den översiktliga ekonomiska analysen som har genomförts visar bland annat att full kostnadstäckning för vattentjänster inte uppnås på grund av att miljökostnaden inte uppfylls.

Vattenmyndigheten har fastställt ett åtgärdsprogram för vattendistriktet, enligt 5 kap 5 § miljöbalken och 6 kap 1 § vattenförvaltningsförordningen. Åtgärdsprogrammet är juridiskt bindande för myndigheter och kommuner och omfattar ett 40-tal åtgärder. Syftet med åtgärdsprogrammet är att uppnå de miljökvalitetsnormer som har fastställts för distriktets vattenförekomster. De åtgärder som tas upp avser i huvudsak ändring av styrmedel, men även utökad myndighetsutövning och utökat sektors- eller aktörsansvar. Åtgärdsprogrammet innehåller inte alla de åtgärder som en myndighet eller kommun kan behöva vidta för att uppnå miljökvalitetsnormerna.

Vattenmyndigheten har i enlighet med 5 kap miljöbalken fastställt miljökvalitetsnormer för samtliga vattenförekomster i distriktet. Miljökvalitetsnormerna är juridiskt bindande kvalitetskrav som specificeras för varje vattenförekomst och de utgör den juridiska grunden för åtgärdsprogrammen. För ytvattenförekomsterna har miljökvalitetsnormer för kemisk status samt ekologisk status eller ekologisk potential fastställts. För grundvattenförekomsterna har miljökvalitetsnormer för kemisk status och kvantitativ status fastställts. Vattenmyndigheten har övervägt och beaktat statusklassificeringarna vid fastställandet av miljökvalitetsnormerna. En stor del av vattendistriktets ytvattenförekomster uppnår inte god ekologisk status i dagsläget och det krävs långtgående åtgärder för att komma tillrätta med problemen. Det finns också en tröghet i de ekologiska systemen som gör att det kan ta lång tid innan effekter av åtgärder kan utläsas i miljön. Vattenmyndigheten har mot bakgrund av detta bedömt att det i de flesta fall är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att uppnå god ekologisk status i vattenförekomsterna men tidsfrist till 2021 har tillämpats för flertalet vattenförekomster som har sämre än god ekologisk status idag.

Under hela vattenförvaltningsprocessen har ett brett informations- och samverkansarbete bedrivits inom och utanför vattendistriktet. Formella samråd har hållits och de synpunkter som har inkommit har sammanställts i särskilda samrådsredogörelser. Utöver de formella samråden har samverkan bedrivits med myndigheter, kommuner, företag, organisationer och allmänhet.